

ВІНТАЛЬНИЙ БЮЛЕТЕНЬ  
ЦЕНТРАЛЬНОГО СОЮЗУ  
УКРАЇНСЬКОГО  
СТУДЕНТСТВА

# BiCTi

*des Nouvelles*

BULLETIN D'INFORMATION  
DE L'UNION CENTRALE  
DES ETUDIANTS  
UKRAINIENS

2 / 1953-54

CESUS - 5, rue Gasnier Guy, Paris (20)

P A R I S

## XVIII-ий КОНГРЕС ЦЕСУС-У

I. Управа ЦЕСУС-У в Парижі вирішила на своєму Засіданні дня 30. 4. 1954, згідно з розділом ІУ ( 22) Статуту ЦЕСУС-У, скликати в дніх 2 - 3. вересня 1954 в Лондоні (Англія) XVIII. Звичайний Конгрес Центрального Союзу Українського Студентства (ЦЕСУС) - із слідуючим порядком нарад :

- I. Відкриття
2. Вибір Президії і Ділових Комісій Конгресу
3. Відчитання привітань
4. Прийняття порядку нарад і правильника Конгресу
5. Затвердження змін у правному членстві ЦЕСУС-У
6. Прийняття протоколу із XVII. Конгресу ЦЕСУС-У
7. Звіти уступаючої Управи ЦЕСУС-У
8. Звіти Звичайних і Надзвичайних Правників Членів ЦЕСУС-У
9. Звіт Контрольної Комісії
10. Дискусія над звітами й уділення абсолюторії уступаючим Керівним Органам ЦЕСУС-У
- II. Вибір нових керівних органів ЦЕСУС-У
12. Звіти Ділових Комісій та прийняття Резолюцій Конгресу
13. Внески й запити
14. Закриття Конгресу

2. Члени ЦЕСУС-У, що бажали би внести доповнення чи зміни в Порядку нарад, повинні це зробити не пізніше двох тижнів від дня одержання цього обіжника, висилаючи доповнення чи зміни на адресу Управи ЦЕСУС-У в Парижі (Франція).

3. Залеглі звіти та звіти з біжучої діяльності Студентських Товаристств повинні бути вислані до Управи ЦЕСУС-У в Парижі най-пізніше до 10. серпня ц.р.

Паризь, дня 1. травня 1954 р.

За Управу ЦЕСУС-У :

Кирило МИТРОВИЧ  
(Президент)

Іван СІЛЕЦЬКИЙ  
(Ген.Секретар)

Василь МИХАЛЬЧУК  
(Керівник Орг.Відділу)

**точки узгодження про відношення і співпрацю між Союзом СУСТА,  
прийняті Управою ЦЕСУС-у і Управою СУСТА дні 19 листопада 1954.**

З метою устійнення взаємовідношення та ділової співпраці між ЦЕСУС-ом і СУСТА, в дусі декларації СУСТА і згідно з рішенням ХІІІ.Конгресу ЦЕСУС-у, Управи ЦЕСУС-у і СУСТА приймають чергові пункти:

1. Союз Українських Студентських Товариств Америки, згідно з Декларацією І-го Конгресу Українського Студентства Америки, на якому цей Союз створено, визнає Центральний Союз Українського Студентства (ЦЕСУС) ідейно-моральним виразником та найвищим репрезентативним авторитетом всього українського студентства у вільному світі.
2. Союз Українських Студентських Товариств у ЗДА є окремою правною одиницею в американському правопорядку, і як такий, визнається ЦЕСУС-ом єдиною центральною організацією українського студентства в ЗДА.
3. СУСТА координує з ЦЕСУС-ом основні напрямні і важливіші акції своєї діяльності, а керівні органи обидвох Союзів інформують себе взаємно про свою діяльність.
4. СУСТА підтримує ЦЕСУС в його міжнародній діяльності, як одинокого речника українського студентства в світі.
5. СУСТА організує матеріальну допомогу ЦЕСУС-ові при помочі окремої Комісії Управи, поглибленої для цієї цілі, як теж, відносно до потреб ЦЕСУС-у і власних фінансових спроможностей - добровільними неперіодичними асигнаціями з каси СУСТА.
6. Всі станові українські студентські Товариства, зголошені до цього часу в ЦЕСУС-і, як правні його члени, з підписанням цього акту автоматично стають членами СУСТА.
7. Для справної співпраці і діловости зв'язків обох Союзів, Управа СУСТА співпрацює з представником ЦЕСУС-у, визначеним в порозумінні з ним, і визначає своєго представника для цієї самої цілі. Ці представники являються компетентними до діяльності в межах прийнятої умови.

Ці Точки Узгодження входять в силу з прийняттям їх Управами обидвох Союзів. Остаточну право силність набирають вони після затвердження Конгресами ЦЕСУС-у і СУСТА.

## ЗУСТРІЧ УПРАВИ ЦЕСУС-У З ПРЕДСТАВНИКОМ СУСТА.

Дня 13-го липня 1954 р. відбулася в Парижі зустріч Членів Управи ЦЕСУС-У з Представницею Союзу Українських Студентських Товаристств в Америці, генеральним секретарем СУСТА панною Е. Ковальською. Панна Ковальська поінформувала Управу ЦЕСУС-У про співпрацю СУСТА з Українським Конгресовим Комітетом Америки, з Науковим Товариством ім. Шевченка та іншими чільними українськими громадськими й культурними організаціями. Дальшим предметом інформацій були: українські студентські публікації, Український Студентський Фонд, Збіркова акція Фонду, призначена на м. липень, з'язки СУСТА зі Світовою Університетською Службою, та різні організаційні питання Союзу Українських Студентських Товаристств Америки.

З інформацій п. Ковальської ми дізналися, що Управа СУСТА відбуває щомісяця регулярні засідання в Нью-Йорку, на яких перевіряє свою працю та намічує чергові завдання. СУСТА посідає рівнорядне місце поруч інших студентських клубів чи товаристств у США. Велику підтримку в роботі уділяє Управі СУСТА Український Конгресовий Комітет, що на самому початку дав на розбудову Союзу суму 1.000 ам. дол. із Українського Народного Фонду 1953. СУСТА зо своєї боку організовував збірку Українки для УККА і провадить освідомлючу працю серед українського американського студентства.

Після узгодження взаємовідношення і співпраці між Управами ЦЕСУС-У і СУСТА, до Союзу включилися вже майже всі українські студентські осередки Америки, що уможливить одностайну дію нашого студентства на цьому континенті. Якщо ж зважити, що СУСТА зі своєї сторони підтримає ЦЕСУС, як світову централю українського студентства, то безперечно наладнаються і наші вцутрішні організаційні справи, а наша студентська централя матиме можливість дальнє розбудовувати свої позиції на міжнародному студентському форумі.

## РІЧНИЙ З'ЇЗД СУСТА В ЧІКАГО

Вступаючи в другий рік організованої діяльності в системі СУСТА, українське студентство в ЗДА відбуло 8. травня 1954 р. свій перший річний З'їзд в Чікаго. На цей З'їзд прибули представники майже всіх українських студентських клітин в США.

З'їзд вислухав вичерпний звіт Президента СУСТА панни Е. Кульчицької за біжучий академічний рік. Зокрема застановлявся З'їзд над взаємовідношенням Союзу Українських Студентських Товаристств Америки до ЦЕСУС-У та опрацьовував плани діяльності СУСТА на наступний академічний рік.

Оцінюючи цю студентську імпрезу, наїде представник СУСТА п. Зенон Кравець: "Оце вперше після створення СУСТА представники нашого студентства мали змогу більшого поглибленого пізнання і вгляду в цілість студентських проблем - можна з повністю ствердити, що З'їзд в Чікаго скрізь позиції студентської централі в ЗДА, а схваливши спосіб діяльности Управи СУСТА, він ще більш скорінить наш студентський фронт.

На підставі звідомлень делегатів окремих осередків, стверджується, що більшість Українських Студентських Громад в США провели корисну працю серед свого університетського оточення, в університетських клубах, як рівно ж і в українському громадському житті.

Діяльність наших Студентських Громад обмежується, проте, до льокальних можливостей. Дотеперішня практика виказала, що "екстериторіальні громади" (це ті, які діють у великих містах, охоплюючи студентів кількох університетів), мають дуже малі можливості проявити себе на міжнародному відтинку. Незважані безпосередньо ні з жадним університетом, ці громади не можуть активізуватися в міжнародних університетських організаціях. Тому є доцільним, щоб ці екстериторіальні громади заохочували своїх членів творити студентські громади чи клуби по університетах.

Зорганізоване студентське життя в системі СУСТА вимагає організованої акції на міжнародному відтинку. Така акція, в першу чергу, ширить правду про Україну, а в другу - підносить СУСТА і ІІІСУС, нашу студентську централю, в міжнародному студентському світі. Дотеперішня діяльність СУСТА на цьому відтинку позначається як неістарчальна, а численні з'їзи та конвенції студентських організацій Америки дають великі можливості для праці ресорту міжнародних зв'язків. Кореспонденційний зв'язок є одним із важливих засобів поширювання наших ідей, але безпосередня участь у з'їздах та нав'язування особистих контактів приносять далеко більший успіх.

### УКРАЇНСЬКИЙ СТУДЕНТСЬКИЙ ФОНД.

Про ініціативу в напрямку створення Українського Студентського Фонду в США, підтриману дуже активно Президією УКНА та іншими центральними інституціями, писали ми в попередньому числі. Український Студентський Фонд уконституувався в Нью-Йорку 27.2. 1954 року. Складається він з визначних українських громадян, що репрезентують всі українські наукові, суспільно-громадські, допомогові та професійні центральні товариства.

Склад Кураторії Фонду дає українському студентству в Америці великі надії на успішний розвиток цієї акції. В Кураторію входять: проф. др. Роман Смаль-Стоцький, проф. др. М. Ветухів, проф. М. Зайцев, проф. др. К. Кисілевський, др. г.к. І. Галичин, др. Л. Мишуга, др. В. Лисогір, проф. І. Задорожний, п. С. Спринський, п. В. Пуйда, п. В. Петришин і проф. др. Ю. Шерех.

Управу Фонду очолили: проф. др. Р. Смаль-Стоцький - президент, проф. М. Зайцев - перший заступник, п. В. Петришин - другий заступник.

Заданням Українського Студентського Фонду є нести зворотню та незворотню стипендійну допомогу українсько-американським студентам. Як добродійна інституція, Фонд звільняється від федерально-го податку. Головним джерелом Студентського Фонду повинно служити українське громадянство з його локальними та центральними установами. Кураторія Фонду висловлює нараду, що українське громадянство всесторонньо підтримає її акцію для добра українського студента.

Л. ВІННИЦЬКИЙ

ДО ПИТАННЯ ВЗАЄМОВІДНОСИН СУСК і ЦЕСУС

(Доповідь на І. Конгресі Українського Студентства Канади).

Не улягає сумніву, що успіх у праці СУСК залежатиме у вели-  
кій мірі від того, наскільки чітко і ясно Основуючий З'їзд СУСК  
дасть відповідь на питання, порушені в попередніх доповідях, а  
саме організаційної побудови, цілей, завдань, шляхів та методів  
праці СУСК. Однією з пекучих проблем є також чітка спрэцизування  
його відношення до традиційної централі українського студентства  
- ЦЕСУС-у. Важливість цього питання є надзвичайно велика - через  
устійнення нашого становища до ЦЕСУС-у ми знайдемо відповідь на  
ряд дальших питань, що ждуть своєї розв'язки на нашему Конгресі.

Насамперед стверджуємо, що нам - українським студентам у Канаді  
залежить на тому, щоб почата ЦЕСУС-ом боротьба за права україн-  
ського студентства завершилась успіхом. І нашим обов'язком є  
всесторонньо піддержати ЦЕСУС в його позитивній і конструктивній  
дії для добра українського студентства.

Застановімось тепер над розв'язкою взаємовідносин СУСК і ЦЕСУС.  
Для того слід розглянути ось такі питання:

1. Питання ролі, що її хоче відіграти СУСК в загальноукраїнському студентському житті;
2. Питання устроюї побудови нашої організації;
3. Питання основних напрямних діяльності СУСК на майбутнє.

Ад 1. Нам ясно, що у висліді поважного числа українського  
студентства в Канаді, наша організація має шанси стати однією  
з найчисленніших в ряді організацій вільного українського stu-  
dentства в світі. Цей факт накладає на неї важливу відвічаль-  
ність і до її успішного виконання нам треба бути готовим. В прак-  
тичному житті це означатиме, що наша організація, в силу своєї чи-  
сельності повинна стати не лише важливим чинником у житті української спільноти в Канаді, але й впливати на характер діяльно-  
сти цілого українського життя. Організуючи центральне тіло українських студентських організацій в Канаді ми мусимо пам'ятати,  
що у країнах західного світу існує організована дія українсь-  
кого студентства по лінії національних українських ідеалів, і  
що тут творений нами союз мусить найтися в цій організованій дії  
і її доповнити. У зв'язку з тим ми повинні інтерпретувати зав-  
дання Союзу не тільки по лінії відірваної діяльності українсь-  
ких студентів у Канаді, а також узгляднити нашу органічну пов'язаність і духову єдність з подібними союзами та організаціями  
діючими в інших країнах і, головно, вияви їх дії на міжнародньому форумі. Якщо ми так розглядатимемо ту справу, то тоді ми най-  
демо для себе місце побіч цілого ряду українських організацій  
студентства, оформлених в Центральному Союзі Українського Студентства.

Ад 2. Питання устроюї побудови СУСК:  
Таке спрэцизовання нашої ролі ставить нас у слідуоче положення,  
якщо іде про устійнення нашої структурально-організаційної побу-

дово. Ми знаходимо своє місце як та посередня ланка, що об'єднує поодинокі студентські організації, діючі в Канаді в одну краєву організацію СУСК, яка репрезентує нас та допомагає нам піддержувати зв'язок з українським студентським життям в інших країнах. Іншими словами, СУСК стає краєю централею, яка репрезентує українське студентство в Канаді перед ЦЕСУС-ом з однієї сторони та іншонаціональними студентськими університетськими організаціями в Канаді - з другої. Це улекшує працю всім заинтересованим організаціям, бо вводить діловий поділ праці між ними. СУСК, як краєва організація, зможе краще координувати працю місцевих студентських організацій, ніж це можна робити з однієї централі. З другого боку, ЦЕСУС перебирає репрезентацію та становлення української студентської справи на міжнародному форумі в імені всього українського студентства. Це зміцнює позиції окремих краєвих організацій тим, що вони можуть користати з досвіду праці подібних організацій в інших країнах, а ЦЕСУС тим, що він, маючи піддержку всього українського студентства, може осягнути більших успіхів на міжнародному форумі. Отже, ми приймаємо таку структуру, яка, запевняючи нам найбільшу свободу дії в Канаді, все ж таки зберігає нас в об'єднаному крузі українського студентства в цілому світі.

Ад 3. Питання напрямних діяльності СУСК на майбутнє: Повище сказане має великий вплив і на напрямні діяльності СУСК, що головні з них зарисуються як: а) обов'язок знайти доступ до якнайшироких кругів українського студентства в Канаді та організаційно оформити його і забезпечити йому органічне пов'язання через СУСК з цілістю українського студентського життя; б) обов'язок включити сіса членство до активної праці чито в крузі чужонаціонального студентства, чито серед громадянства з метою збереження якнайбільшого числа українського студентства при суспільному житті української спільноти в Канаді, яка буде присуджена на повний занепад, якщо їй буде забрано поповнення провідними елементами, які потрібні для всякої праці; в) піддержання ЦЕСУС-у як єдиної станової централі українського студентства в світі й репрезентанта цілості його на міжнародному форумі та стисло співпрацювати з такими імпрезами ЦЕСУС-у, як Високі Літні Курси Українознавства, Студійні Дні і т.д., що мають на меті збільшити наші знання в ділянці українознавства.

Для всіх, що обсервували хід наших думок, ясно, що ми діважасмо, що для СУСК є необхідним знайти діловий зв'язок з ЦЕСУС-ом та зберегти постійну співпрацю з ним у вгорі названих ділянках.

— o —

### ДОПОМОЖІМО НАШОМУ СТУДЕНТСТВУ!

Такими словами звертається до Українського Громадянства Президент Українського Студентського Фонду проф. Смаль-Стоцький у своїй відпові, розпочинаючи акцію липневої збірки для нашого студентства. Президент Кураторії стверджує, що в Америці начислюється разом до 3.000 українських студентів. З цього загального числа 1.000 студентів складена вже Співом Українських Студентських Товариств Америки. Але понад 300 студентів не може посвятитися студіям, або їх закінчити через брак матеріальних засобів.

ПІДГОТОВКА ДО ВИДАННЯ "БІЛОЇ КНИГИ"  
ПРО УНІВЕРСИТЕТСЬКІ ВОЛЬНОСТІ В СССР

ЗАКЛИК ЦЕСУС-у

Управа ЦЕСУС-у звертається до всіх бувших ВШ. Професорів і Викладачів високих учебних закладів в УССР та інших республіках ССР, до всіх бувших наукових працівників Комісаріату Народної Освіти, різних інститутів, бібліотек і архівів в УССР, до всіх бувших студентів ВУЗ-ів в УССР та до всіх українських дослідників сучасного стану в УССР і ССР з гарячим проханням допомогти Управі ЦЕСУС-у у виготовленні "Білої Книги" про нехтування і заперечення університетських прав і вольностей в Україні і в цілому ССР.

На ІУ Міжнародній Студентській Конференції в Істамбулі створено спеціальну комісію для представлення знехтувань академічних і університетських вольностей в деяких країнах Південної Америки й Південної Африки. На жаль, питання університетських вольностей в тоталітарних комуністичних країнах, а в першу чергу в ССР, не було досьогодні заторкнуте. Одинокий німецький студентський союз підготовляє до чергової Міжнародної Студентської Конференції документальний звіт про Східну Німеччину.

В рамках своїх обов'язків на міжнародному полі ЦЕСУС, а зокрема його Відділ Студій та Відділ Міжнародних Зв'язків, перебрали на себе представлення світові справжньої суті університетських вольностей в ССР. Тому Управа ЦЕСУС-у просить подати їй інформації, витяги з советської преси й публікацій, наукові розвідки, спомини, окремі статті і праці, написані на підставі власних переживань, конкретні дані, які давали б образ про стан університетських вольностей в ССР, а зокрема в Україні.

До загальної "Білої Книги" входили б розвідки, в яких заторкнуті були б такі питання і проблеми:

- 1) Чи існує незалежність університету в ССР?
- 2) Чи в ССР держава контролює високошкільну спільноту?
- 3) Чи в ССР втручається в університетське життя політична сила або партія?
- 4) Чи існує політична дискримінація в університетах та ВУЗ-ах в ССР?
- 5) Чи існує вільний вибір фаху в ССР?
- 6) Чи існує рівноправність при прийнятті в університети і ВУЗ-и (соціальне походження, політична благонадійність, членство в комсомолі, тощо).
- 7) Чи існує свобода наукової праці та дослідів?
- 8) Чи існує для всіх доступ до вищих академічних ступенів та вільний вибір праці?
- 9) Чи існує воля в заснуванні, характері й діяльності студентських і академічних об'єднань?
- 10) Чи існує свобода політичних переконань і воля в опрацюванні власних чи різних наукових теорій у викладачів та у студентів?

З усім більшим інтересом в цій справі, всі матеріали,

документи, свідчення тощо, просимо слати до 15-го серпня 1954 р. на адресу ЦЕСУС-у: CESUS , 5 rue Gasnier Guy, Paris XXe

Паріж, дня 22. травня 1954. За Управу ЦЕСУС-у:

Кирило Митрович, Президент  
Всев. С. Мардак, Нер. Від. Міжн. Зв'язків  
Осип Зінкевич, I-ий Віце-през. і Нер.  
Відділу Студій

### ХТО ЗМОЖЕ НАВЧАТИСЯ В ССР?

Всюди у вільному світі випускники середніх шкіл тепер радісно готуються до вступу в університети і вищі навчальні заклади. І це цілком нормальнé явище. Університет означає для кожної молодої людини новий етап життя; етап завершення теоретичної науки й остаточного приготування до практичного життя. Закінчення університету чи вищого навчального закладу - мріяожної молодої здоровово-амбітної людини.

Українська молодь, як і молодь вільного світу, прагне науки і знання, мріє здобути високошкільну освіту. Та справа в тому, скільки нашої молоді матимуть змогу цього року почати навчання в університетах? І що важливіше - хто саме з цієї молоді, випускників середніх шкіл, зможе далі студіювати?

Советська преса часто пише, що навчання нібито забезпечено конституцією ССР і що "шкільна молодь у советській Україні оточена щоденним піклуванням партії й уряду". Наша молодь справді оточена, але не піклуванням - вона оточена інструкціями і наказами "партії й уряду", які посилають нашу шкільну молодь не в університети, а на фабрики й до колгоспів.

Цю акцію розпочав сам товариш Маленков, заявивши на останній сесії Верховного Собета ССР, що "все молоде покоління в місті і на селі включатиметься у виробництво, маючи закінчену середню освіту". Наступник Сталіна нічого не сказав про гаряче бажання молоді закінчити університети й вищі навчальні заклади. Не сказав, бо ні він, ні партія в цьому незацікавлені.

Гасло Маленкова підхопила вся советська преса. Центральний орган "Правда" з 2. липня ц.р. писала, що "перед нашою молоддю, що закінчила середню освіту, відкривається широка перспектива... стати робітником. "Ізвестия" з 15. липня ц.р. писали, що "на захід партії й уряду молодь масово зголосується до праці на фабриках і в колгоспах". Газета "Запорізька правда" з 13. липня ц.р. заповнила аж цілу сторінку різними пустопорожніми агітками, заликаючи випускників середніх шкіл іти на виробництво і набувати фах... робітника.

Шо це все має означати? Чому комуністична партія й уряд не допускають нашу молодь до університетів і вищих навчальних закладів?

Совети не хотять, щоб ця молодь училися, бо вони їй не довіряють, вони її бояться. Молодь, іменем мізерність свого і своїх батьків життя, ненавидить комуністичну систему. І от з цієї причини кремлівські воландари хотять, щоб до університетів потрапляли тільки синки й дочки комуністичної верхівки. Натомість діти робітників нехай будуть тільки робітниками, а діти колгоспників - тільки колгоспниками.

З РЕЗОЛЮЦІЙ ЧЕТВЕРТОЇ МІЖНАРОДНОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ  
В ІСТАМБУЛІ 8 - 16 січня 1954 року.

Екзильне Студентство

Конференція скріплює постанови III Міжнародної Студентської Конференції, щодо екзильних студентів і рекомендує Секретаріатові вступити в зв'язок з усіма інституціями, які займаються добробутом екзильних студентів, щоб започаткувати Міжнародний Стипендійний Фонд для екзильних студентів;

Конференція дораджує також всім національним Союзам присвятити особливу увагу наступним засадничим ствердженням:

- а) що проблема екзильних студентів є істотного значення і що всі студентські організації світу повинні дати свій вклад до її розв'язання;
- б) що існування цієї проблеми виникає з факту того, що в багатьох країнах є цілковито невідомими основні принципи і свободи, що їх заступає Конференція;
- в) що ця проблема порушує не лише принципи, але також матеріальне і моральне життя;
- г) що організації екзильних студентів, визнані цією Конференцією за репрезентативні, мають право кожночасно співпрацювати з Конференцією, згідно з відповідним статутом;
- ґ) що екзильні студенти, без огляду на країну їхнього перебування, повинні мати такі самі студійні можливості і права, які признаються з національного та міжнароднього погляду іншим студентам;
- д) проекти допомоги екзильним студентам повинні бути по всіх країнах поширені або вже існуючими інституціями, або іншими, які постануть, щоб нести посередню і безпосередню допомогу;
- е) Конференція рекомендує Секретаріатові, щоб Секретаріат дослідив проблему екзильних студентів і за допомогою власних пресових органів і національних союзів подбав за широку інформацію про цю проблему з докладними даними, при чому треба подавати число і матеріальні та студійні відносини екзильних студентів;
- е) щоб присвятити особливу увагу ситуації студентів, які з політичних причин перебувають в ув'язненні, при чому в публікаціях Секретаріату та національних союзів треба особливо дбати за поширення рісток про ці факти.

Конференція рекомендує національним союзам:

- а) підтримувати принципи і свободи, видвигнені 77-ю постановою Копенгагької Конференції, при чому підкреслювати, що брак цих своїх у багатьох випадках спричинив існування екзильних сту-

дентів;

- б) щоб студентські національні союзи з власного почину співпрацювали з комісіями Світової Студентської Служби;
- в) щоб звертати увагу національним союзам на 86-ту постанову Копенгальської Конференції.

Конференція заявляє свою симпатію до студентів у всьому світі, які з політичних мовивів перебувають на вигнанні, або в ув'язненні і закликає Секретаріят звернутися до Світової Університетської Служби, щоб зорганізувати допомогову службу, особливо для екзильних студентів у Південній Америці.

### СВІТОВА УНІВЕРСИТЕТСЬКА СЛУЖБА (ВУС) і ЕКЗИЛЬНІ СТУДЕНТИ .

В програмі діяльності ВУС-у багато уваги присвячено допомоговим акціям для екзильних студентів.

На ІУ-й міжнародній конференції ІСФК (Міжнародний Стипендійний Фонд), який є адміністрований ВУС-ом і під патронатом ЮНЕСКО, яка відбулася від II - 15. серпня 1953 р. в Женеві, між рядом резолюцій прийнято і такі дві, які відносяться до екзильних студентів:

Пар.3."Окрему уважу треба присвятити біженецьким студентам в Австрії, Німеччині, Італії і Тріесті, які мають туберкульозу чи інші хороби і які не мають змоги звернутися до інших міжнародних урядових організацій, щоб одержати допомогу на закінчення студій, чи влаштуватись по своїй специальності. Цих студентів немає багато, але їхнє становище є зокрема тяжке".

Пар.4."Накінець, щоб осiąгнути ціль допомоги, рекомендується неурядовим (допомоговим) організаціям та їхнім національним галузям зарезервувати їхню повну піддержку КОМІТЕТОВІ МІЖНАРОДНОГО СТИПЕНДІЙНОГО ФОНДУ (ІСФК)".

Крім цих резолюцій прийнято ще й інші, в яких рекомендується всім міждержавним допомоговим організаціям вжити свого впливу на міжнародні Профсоюзи з ціллю визнання урядовими чинниками в окремих державах рівноправність дипломів студентів-біженців.

Протягом десяти років (1940 - 1950) світова студентська допомога (ВСР), яка була попередником ВУС-у, видала для екзильних студентів допомог на 3.943 140 швайц. франків з загального бюджету 18.530 769 швайц. франків, себто 21,3 % загальних допомогових видатків.

Бюджет ВУС-у для екзильних студентів у 1951 р. становив: в Австрії - 36.281,65 швайц. франків; у Франції - 59.216,50 шв. франків; в Німеччині - 27.533,20 швайц. франків; у Швейцарії - 84.336,80 швайц. франків. Загально в Європі - 379.192,90 швайц. франків.

В загальному ВУС, крім стипендій, фінансував теж переїзд екзильних студентів (еміграція), влаштовував санаторії, тощо. З-поміж усіх національних груп найменш користувалась допомогами ВУС-у українська група. За винятком Франції, де від ВУС-у одержувало стипендії кількох українських студентів, в інших країнах ця можливість не була використана. Напр., в Німеччині в 1952 р. для екзильних студентів було призначено 50.000,-ДМ. Ця сума була розрахована на 1.500 екз. студентів, тоді, як зареєстрованих було тільки 450 ! Це - ще одна втрачена можливість для українських студентів !

## УКРАЇНСЬКІ СТУДЕНТСЬКІ ВІСТИ.

Українське Студентське Т-во в Чікаго.

Студентська громада в Чікаго є однією з піонерів студентсько-організаційного життя в ЗДА. Початки її праці сягають ще того часу, коли про студії на новому місці поселення тяжко було й думати.

Коли тому дна роки ще тяжко було знайти дійсного студента, то сьогодні Чікаго може похвалитися сотнею української студіюючої молоді, яка охоплена вже в студентській громаді, а деяке число студентів, що не надумались, чи вступати до Громади.

Сьогодні ще тяжко встановити загальне число й дати аналізу студій, що іх вони здобувають, проте можна ствердити відрядне явище, що коли інші місцевості мають колосальну перевагу студентів інженерії (Літройт понад 90 %), то в Чікаго вони розділені по всіх ділянках. Останньо є навіть наплив на політичні науки і це треба привітати.

Академічне Студентське Товариство стає першим правним членом ЦЕСУС-у на терені ЗДА.

Історія розвитку бурхлива й відважна. Пригадати лише 1950 р., коли студентство вільного світу почало робити спроби відірватися від опанованої комуністами інтернаціональної студентської організації й скликало З'їзд до Стокгольму. Академічне Т-во висіло привіт, який, крім відчитання, висів на таблиці оголошень і привітів і всі делегати мали змогу ще раз читати, що студенти із ЗДА є за відірванням від комуністичних впливів.

Сьогодні, після включення УСГ до СУСТА, треба відмітити, що завдяки патріотам і діячам студентського руху, та колишнім діячам ЦЕСУС-у, як др. Залуцький, п. Звашук, д-р Стерчо та інші, УАТ може бути гордим, що частинно в своїх спроможностях сповнило свій обов'язок супроти ЦЕСУС-у. Остання конференція СУСТА доказала, що нема чого боятися, щоб праця української студентської Централі в Європі могла послаблюватися.

Говорити про недоліки, це значить пригадати чікагівцям, на що треба звернути увагу в майбутньому. Думаю, що дві справи не дописують. Це співпраця з тут розміщеними українськими студентами і праця між американською студіюючою молоддю. Шодо першого недомагання, то його дуже легко полагодити, йдучи за прикладом Літройту або Ен Арбор, де всі студенти злилися в одну громаду і тим самим мають більшу змогу діяти як правна одиниця.

Бажаємо, що таки найкраще творити українські клуби при університетах і тим самим дати змогу співпрацювати з американським студентством.

Управа ЦЕСУС-у радіє із осягів свого першого Члена на терені США і бажає чіказькій Громаді якихінкаразих успіхів в її дальшій роботі.

### Українська Студентська Громада в Філадельфії.

Нововибрана Управа Української Студентської Громади в Філадельфії на новий академічний рік відразу після свого вибору приступила до опрацювання плану праці, узгляднуючи напрямі праці, прийняті Загальними Зборами.

Найбільше уваги звернено на збільшення членства Громади молодими студентами, яких у Філадельфії нараховується досить багато, а іні помимо усіх старань Управи, включно з закликами на "Сторінці Студента" та заходів шляхом особистого зв'язку, ще й досі стоять осторонь Громади. Не зважаючи на невдачі в цій справі, Громада й надалі продовжує цю акцію, яка в останньому часі принесла деякі успіхи, коли зважити, що в часі перевиборів у Громаді було 23 члени, а на сьогодні це число збільшилося до 30. Треба очевидно ще поважних зусиль, щоб звільнитися від оправданого закиду, що все ще більша частина студентів находитися поза рамками Студ.Громади.

### Українське Студентство в Південній Америці.

Після довших старань та завдяки заходам секретаря Української Центральної Репрезентації Аргентини п.М.Рубінця, відновила з початком цього року свою діяльність Українська Студентська Громада в Бунос Айрес.

Ше 20 вересня 1953 р. відбулися III Загальні Збори активно-студіючої української молоді на високих і середніх школах Буенос Айресу, на яких встановлено нову назву: "Союз Аргентинсько-Українських Студентів" і обрано Управу, яку очолили уродженці Аргентини: студ. права Богдан Коваль - голова та студ. економії Ольга Білик - секретар. Стан членства на день 25 листопада 1953 р. становив 24.

Відносини з ЦЕСУС-ом нав'язані були ще в 1947 р. Першим представником його був в Аргентині Ярослав Начор, а від квітня 1949 - Василь Шевчук. Від вересня 1949 р. представником ЦЕСУС-у був Микола Ленисюк, який у своїй каденції вдержував тісний контакт з Управою ЦЕСУС-у та ставався вдергати гурток студентів, які в відповідний момент могли б репрезентувати українські студентські справи в Аргентині та з збільшенням числа студентів реактивувати українське студентське життя. Так, у квітні 1952 студ. медицини Марта Полянська взяла участь від імені українського студентства в Світовому Студентському Конгресі, що відбувся в Аргентині.

На університетах Бразилії студіює багато більше українських студентів, ніж в Аргентині. На жаль, нема в Бразилії жадної Української Студентської Громади. В 1951 р. певні організаційні спроби робив уродженець Бразилії д-р Роман Сисак, але покинувши студії міцини, покинув Куритибу, що є найбільшим українським скupченням у Бразилії. Цей справі присвячує тепер найбільше уваги новоприбулий студент Теофіль Григорчак у Куритибі.

В Парагваї студіює кілька українських студентів на Національ-

ному Університеті Парагваю в Асунсьоні, в Уругваї студіює п'ять українських студентів у Монтевідео. В Чіле студіюють на Університеті в Сантьяго 4 українські студенти. У Венесуелі студіює лише один українець на університеті. До Венесуели та Чіле прибули українці щойно після 1947 року. Також знаходяться в малій кількості українські поселенці в Перу, де на університеті є два українські викладачі, а також у Болівії та Мексиці, однаке нема жадних відомостей, чи в цих трьох останніх країнах є теж українські студенти.

Звичайно, українське студентське життя в Південній Америці залежатиме від постановки студентських справ на терені Аргентини та Бразилії, тому що в цих двох країнах українські колоністі чисельно найміцніші.

В.Шевчук.

#### Союз Українських Студентів в Німеччині.

В Мюнхені відбулися 3 серпня 1954 р. Надзвичайні Загальні Збори СУСН-у, на яких вибрано п'ятьох делегатів на XVIII Конгрес ЦЕСУС-у в Лондоні. На збори прибуло майже 40 студентів із Мюнхена, Авгсбургу, Ерлангену та уповноважені представники Геттінгену й Гайдельбергу. Це свідчить про велике зацікавлення нашого студентства в Німеччині долею ЦЕСУС-у - центральної презентації і опори нашого студентства у вільному світі. Збори оцінили діяльність теперішньої Управи за останній піврік та висловили признання зокрема голові Управи інж.М.Галеву, а рівноож і подяку Філії КодУС-у в Німеччині на чолі з магніфіценцією Ректором І.Мірчуком, доцентом Д.Пеленським та інж.Григорієм Комаринським. СУСН реєструє сьогодні ще 106 українських студентів із різних університетських осередків Німеччини. Це - мале число, якщо провести порівняння із роками 1945 - 1950, і немає виглядів на близьке покращання цього стану.

#### Нове Ідеологічне Студентське Об'єднання.

В Мюнхені відбулася в дніх 10 і 11 липня ц.р. зустріч представників Ініціативної Групи, яка репрезентувала українських демократичних студентів із Єльгії, Великобританії й Америки та Німеччини. На Зборах схвалено тимчасовий статут Демократичного Об'єднання Українських Студентів (ДОУС), обрано тимчасові керівні органи та виготовлено комунікат, яким означається українське студентство із основними завданнями Союзу та закликається скріплювати його ряди. Цитуємо кілька пунктів із платформи Союзу:

I. Розвивати, прищеплювати й поширювати ідеї послідовного народоправства в своєму національному середовищі, а також сприяти встановленню і перемозі демократичних принципів у міжнародних відносинах.

4. Боротися за відновлення на наших етнографічних просторах української Суворенної і Соборної Республіки та змагатися за перемогу і реальне втілення демократичних ідей у всіх ділянках народного життя.

6) Поширювати знання про Україну і її національно-визвольну боротьбу та здобувати прихильність і підтримку серед громадян країн розселення української еміграції.

7) Всебічно вивчати процеси, що відбуваються на поневоленій Батьківщині й культивувати духовий зв'язок з українською молодю на рідних землях, зокрема з тією її частиною, що продовжує безперестанну боротьбу з комуністичним режимом.

Голова Управи ПОУС-у Евген Федоренко доповнює ці засадничі ствердження словами: "ДОУС має бути чинником суспільного виховання. Зачинаймо від власного самоудосконалення шляхом наполегливої праці над індивідуальним вихованням та постійним доповнюванням своїх університетських студій, від узгіднення своїх поглядів з дією та вироблення правдивих і нових методів праці, нових вартостей. - Маємо стояти на сторожі правопорядку і бути виразником стремління сучасної української молоді, беручи це поняття у всій його повноті!"

### ВИСОКІ ШКОЛИ В УКРАЇНІ

Сто двадцять років Київського Університету.

Цього року минуло 120 років від часу заснування Київського Університету ім. Т.Шевченка. Першим його ректором був проф. М.Максимович, відомий ботанік і філолог, збирач українських народних пісень та автор перекладу на українську мову "Слова о полку Ігореві". Сьогодні Київський Університет має 13 факультетів і начисляє 6.000 студентів.

-----

Як повідомляє "Радянська Україна" в числі з 6 липня ц.р., до 147-х вищих учебових закладів України цього року було набрано 49.350 студентів (середні школи закінчили 250 000 осіб).

-----

Із 15 347-х чоловіків професорсько-викладового складу вузів Української ССР тільки 783 мають вченій ступінь докторів наук 5 010 - кандидатів. Біля 60 % педагогічного персоналу вищої школи УССР не мають наукових ступенів.

-----

В квітні ц.р. побувала в Парижі делегація советських студентів, серед яких наші паризькі студенти зустріли і своїх земляків. Використали цю нагоду для того, щоб перевести з ними розмови на різні теми. Перша зустріч відбулася 6 травня в Сорбонні, а після того, на протязі трьох тижнів делегація сов. студентів їздила по університетських містах Франції. Супроводженні агентами МВЛ, наші советські товариши сильно відрізнялися від свободних студентських делегацій вільного світу.

## ІЗ СТУДЕНТСЬКОГО СВІТУ .

### Конгрес Американського Студентства.

В дніях 22 - 31 серпня ц.р. відбувається в Йова США Конгрес Американського Студентства, об'єднаного в USNSA . В Конгресі візьмуть участь 300 університетських організацій. На денному порядку: академічні вольності, діяльність студентських організацій та відношення американського студентства до іншонаціональних студентських груп і союзів. Праця Конгресу проходить в 22-х окремих комісіях, висліди яких будуть представлені пленарним засіданням Конгресу.

### Італійське студентство.

Більше, ніж 135 000 студентів записані в даний момент на італійських університетах; число студіюючих у 1914 р. виносило лише 28 000. Приблизно 20 000 абсолювентів з дипломом залишають річно італійські університети. Наслідком цього було, що від 1945 до 52 було на 100 вільних місць в адміністрації 1254 кандидати; на 5 806 вакантних аспірантур припало 115 000 кандидатів ("Ля Стампа", Турін).

### Австрійське студентство.

Згідно з статистикою Австрійської Юнії Студентів, в Австрії під сучасну пору студіює 19 362 студенти. З того в самому Відні 12 304; в Граці 3 441; в Інсбруку 2 639; в Зальцбургу - 380; в Леобені - 598.

### Чужинецькі студенти в Еспанії.

1879 чужинецьких студентів були заліматрикульовані в академічному році 1952/53 на еспанських університетах. В Мадриді студіюють 1363 чужинецькі студенти.

### Югослав'янський Національний Студентський Союз.

постановив відхилити запрошення Міжнародного Студентського Союзу ( IUS ) на цьогорічну Асамблею цього Союзу в Москві.

### Советські студенти в ЧСР.

Найбільшу групу чужинецьких студентів у Чехословаччині становлять советські студенти; іхне число досягає 300, з яких 150 студіюють на празькому Карловому Університеті. В більшості вони займаються перекладанням технічних і наукових матеріалів з чеської мови на російську, деяке число вишколюється як перекладачі та інструктори для військових цілей. З інших чужинецьких студентів більшість походить з Болгарії, Польщі, Румунії та Угорщини. В меншій кількості студіюють в Чехословаччині також китайські, корейські, грецькі, іранські, югослав'янські, італійські, французькі, африканські і американські студенти; вони приїжджають переважно з власного почину і без підтримки

Іхніх урядів, однак, вони отримують стипендії від чехословацької влади.

Чужинецькі студенти в США.

За офіційною статистикою Міжнародного Інституту Виховання в Нью-Йорку, в університетах і вищих навчальних закладах Сполучених Штатів нині студіюють 35 000 чужинецьких студентів.

35 000 студентів - це справді рекордне число навіть для США. Тим більше, що в жадній країні світу не студіюють і ніколи не студіювали аж 35 000 чужинців. Ці студенти походять із таких країн:

На першому місці, очевидно, стоїть сусідня Канада, звідки приїхали 4 775 студентів. На другому місці - національний Китай з 2534 студентами, з Індії прибули I 486, Індії вислали I 338, Японія - I 294, а з сусіднього Мексико приїхали I 228. З Німеччини - I 037, із Персії - 96I. Мала Греція вислала аж 883 студентів на науку до Сполучених Штатів.

Вони вибрали свободу.

Більш, ніж 4 500 чехословацьких студентів проламали дотепер залізну заслону і знайшли свободу на Заході. Приблизно I 500 з них є в Австралії й Новій Зеландії, 800 у Канаді, 700 - у США. З європейських країн найбільше екзильних студентів (I50) з Чехословаччини має в себе Франція.

Студенти Сх. Німеччини направлені в СССР і Китай.

Приблизно 360 студентів зі східньої зони Німеччини поїдуть восени цього року на студії до СССР і Червоного Китаю. Дбайливо підібрані кандидати знаходяться вже від квітня ц.р. на підготовочному курсі у Ваймарі, де вони, на доручення СЕД (Соціалістична Партія Німецької Єдності), вивчають російську мову та "суспільствознавство". Усім учасникам курсу суворо заборонено розповідати про мету їхнього навчання; вони можуть залишити терен курсу тільки маючи на це спеціальний дозвіл. Студіюючи в СССР, вони діставатимуть стипендії у висоті 750 - 800 карб. на місяць, більшість з яких покриватиме совєтська держава. До Червоного Китаю поїде лише невелика група східнонімецьких студентів.

Річна Асамблея ВУС-у.

На цьогорічних Загальних Зборах Світової Університетської Служби, які відбулися в м. липні ц.р. в Оксфорді, брали участь студенти і професори з майже всіх 36-ти країн, в яких діє ВУС. Як гості і спостерігачі Асамблей приймали участь представники ЮНЕСКО, "Пакс Романа", Світового Союзу Жінських Студентів, а рівною і представники Координаційного Секретаріату (КОСЕК) та Міжнародного Студентського Союзу (ЮС).

" У ВАВИЛОНСЬКУМУ ПОЛОНІ "

ФРЕД ДЖЕНКІНС : ВРАЖЕННЯ ІЗ ВІДВІДИН У СОВЕТСЬКОМУ СОЮЗІ

Від редакції : Під цим неголігом подаємо доклад п. Дженкінса, широке гідомого в міжнародному студентському світі органіатора, співсекретаря Координаційного Секретаріату, сьогодні члена Надзвірої Ради КОСЕК-у. Як корінник британської делегації, зустрівся тін із союзними студентами і в близькій формі передав свої переживання, винесені із союзного світу. Передаємо цей доклад для ознайомлення українського студентства повністю і без коментарів - так, як ми його прийняли із циклу студентських радіопередач "Free Europe".

- "Я повернувся недавно із своєго тритижневого побуту у Советському Союзі. Ця дорога принесла мені великий досвід, але зазерном і багато сумнівів відносно цієї великої країни. Підсумуючи все, я не міг би погодитися із твердженням комуністів, що ця країна є реєм на землі, не є реєм, проте, Й пеклом не є. Щоправда, часто попадаю вони між ці дві скрійності, советський режим досягає певного поступу, цього не можна заперечити; але я повернувся звідти із таким почуттям, що я ніколи не мінявся би із жедним советським громадянином, безогляду, якого поступу міг би дебитися советський режим у майбутньому.

Походжу сам із робітничої родини і уважаю, що свобода вияву, свободе руху, право на зміну влади, яке є незалежною, це все спрэви принципового порядку. Вірю, що ці праєви вільсгарють для простолюддя в цілому світі небияку ролю, але в Советському Союзі - вони не існують !

Побував я в СССР, як керівник студентської делегації. Наша дорога вела в Москву, Харків, Бровари та Ленінград. Звичайно, ми заспредкували всю свою увагу на те, щоби дійти до звичайної розуміння про високий рівень советського виховання і просели чимало часу в неофіційних дискусіях із советськими студентами. Тихих дискусій було дуже багато і вони приносили нам велику науку. В кожному із інститутів, що ми відвідували, нас оточували студенти. Всі вони виявляли велике зацікавлення нашою делегацією, розглядали нас і захоплено допитували. Відносилися до нас дуже привітливо, але з іхніх питань випливало, що мали про нашу країну нічого дійне уявлення. Були переконані, що в нас панує безробіття, уважали, ми й дальше утримуємо систему рационаування. Дуже дивувалися, як то нам пощастило приїхти із Британії, щоби відвідати Советський Союз.

Вони нічого не знали іні про нашу широку соціальну систему, розбудовану лейбористичною владою, іні про занесення реціонування продуктів, іні про наші відвідини в чужих країнах, іні ж про нашу виховну систему, яка діє чоло і сокільств, без огляду на стат, вчитися в університетах і високих інститутах. Здається, що не вірять мені, коли я вказав на той факт, що в сучасній Британії більшість високошкільних студентів походить із робітничого стану. Розпитували про професію моєго батька "Мій батько працює в млині" - була моя відповідь. "Добре, але це не буде його млин" - відповіли вони з горним скептицизмом. "Ні, звичайно, ні - тільки звичайний робітник" - відповідав я советським колегам.

Всюди нам ставили одні і ті самі питання політичної натури. Питали, на приклад, чому Советський Союз не може прилучитися до Північно-Атлантичного Оборонного Пакту, дальше, чи ми віримо в успіх Женевської Конференції, чому дозволяємо американцям на опірні пункти в Англії, чи читамо "Дейлі Воркер" і т. ін.

Я вияснив їм, що НАТО являється альянсом держав, які мають спільні політичні ідеали, одне розуміння індивідуальної свободи, що ця організація була заснована тому, що дотичні країни побоюються нападу зі сторони Советського Союзу. Не це вони відповіли: "СССР ніколи не буде агресором!" - "А як же ж представляється спрощена гіпotezu Советського Союзу на Польшу і Фінляндію в 1939 році, дальше бльокада Берліну та порожнє відношення до Югославії" - питав я советських товаришів.

Спосіб, яким вони стерглися осправдливувати ці вчинки, був вістречним. "Польща - мовляв - 1939 року теж не існувала, як самостійна держава, Фінляндія відмовилася відступити територію, необхідну для оборони Ленінграду" і т. п. Історичні факти неймовірно подавалися в руках советських пропагандистів.

Таке невідрядне відношення советського студента і до свого режиму. Після моєго досвіду студенти в більшості країн являються тим критичним елементом, що, тік би мовити, теж по традиції не погоджується із владою. В Советському Союзі інакше. Хоч советські проводирі можуть висловлювати советським порядком нищівну критику, як приміром, Хрущов - хліборобству, а Каганович - зглізницям, то ніодин із студентів такої критичності не виявив.

Здається, що вони беззастережно приймають все, що їм говорить влада. На приклад, вони цілком широ вірять в таку непрорігдність, як твердження, що Левентій Берія був англо-американським шпіоном. Які нелогічності в тому всому! Бо ж вони заступили гедку, що Берія був зрадником і шпіоном, і не, як знаємо, суперником Маленкова в боротьбі за владу. Проте вони майже пристрастно заперечували можливість, що в сьогоднішній советській владі могли би скривитися ще дальші зрадники, якщо шпіон Берія досягнув такої високої функції, як заступник прем'єр-міністра. Коли я з "Ясував", що британське робітництво відкидає комуністичну партію саме із огляду на те, що ця партія познає "зрадників і шпіонів", як це довелось нелавно історія в Східній Європі, вони сильно заспоронули.

Головне питання, яке ставить собі кожен відвідувач Советського Союзу по таких фентестичних дискусіях: чи советські студенти дійсно вірять в нісенітниці, які вони розповідають, чи вони додержують тільки "партийну лінію" перед чужинцем, знаючи, що було би небезпечно від неї відхилитись? Я не в стані дати на це питання певну відповідь. В кожному випадку - це прикий стан. Якщо студенти дійсно вірять в це, що твердять їхня влада, преса і радіо, то це значить, що в СССР вже запанувала та загрозлива ситуація, яку змальовує Джордж Орвелл у книжці "1984". Якщо ж із другого боку студенти виступили в цей спосіб перед чужинцем, бо уважали, що це безпечніше, ініж прозаджувати свої превидіві переконання, то можна доперше ствердити собі предицу уягу як сила советського тоталітаризму.

Якою би не була відповідь на це питання, я все ж не обвинував би студентство. Відсудити треба тих осіб, що представляють собою складову частину цієї величезної машинерії, яка формує думку советської людини. Ми стрічалися з одною такою особистістю, як п. Елютіним, міністром високошкільного виховання. Це було сьогодні після нашого приїзду в Москву. Ми провели із ним три з половиною годинну дискусію про советське високошкільне виховання. Чи рідше кажучи - три з половиною годинну суперечку. Розмове почалася цілком спокійно, ми ставили цілком звичайні запити про учебні землі в ССРС. З часом ми, однак, зорієнтувалися, що в пана міністра все менше є охота відповісти на наші питання.

Зокрема йому не подобалися наші питання про науку історії в ССРС та про обмеження довозу чужої літератури з деяких ділянок. Особливо вразив його наш запит, що стосувався Троцького. Ми хотіли знати, чи можна було ознайомитися із матеріалами про роль Троцького в більшевицькій революції. За даними міністра виявилося, однак, що Лев Троцький, співосновник Червоної Армії, друга особа після Леніна, не був властиво нічим іншим, як тільки звичайним зрадником советської "родини".

Пробували ми розпитувати про виклади релігії в Советському Союзі : відповіли нам, що релігія не існує ! Советські діти мають змогу читати Дарвіна, отже - вони не потребують релігії. Ми звернули увагу на те, що власне це розминається із дійсністю, бо Дарвін був віруючим чоловіком. Проте виявилося, що міністер був краще зорієнтований у сфері приятнього життя науковця, заявляючи нам, що "Дарвін тільки видавав себе християнином, щоби не турбувати своєї родини"...

Можете собі уявити, як нетерпеливо очікували ми відповідей на ці та інші подібні запити, як, наприклад, уможливлення студій советським студентам поза межами Советського Союзу та "негrodніх демократій"! Відповідь нас здивувала. Ми в Британії привели стрічти незчисленних студентських гостей із чужини і самі висилаємо наших студентів за кордон. Советські студенти не студіюють поза межами Советського Союзу і "негродніх демократій". Чому? - питали ми міністра. - "Тому що в ССРС існують для цього повноцінні передумови" - відповів нам його заступник. "І для англійської мови рівнож?" Не це питання ми тільки не одержали відповіди.

Таку саму довгу і, побоююся, розчаровуючу гутірку провели ми і з Спілкою Письменників в Ленінграді. Вони, приміром, не уважали, що автор погинен вислови про все, до чого він чує внутрішнє покликання, без огляду на те, чи це склав є тимчасова влада, чи ні ; вони заступали погляд, що письменник погинен писати про те, чого вимагають широкі круги читачів. На мою гадку, такий погляд обмежує свободу письменника. Багато великих письменників, які сьогодні прийняті, навіть, советською владою, між ними і Шекспір, і Бернард Шов - були на самому початку непопулярними. Проте, якщо би навіть прийняти, що загальна популярність може служити критерієм, яким мусить керуватися письменник, то як же ж можна цю популярність установити? Хиба дозволити письменникам публікувати всі його твори і слідкувати за голосами суспільства? Так, здається би, і поступають у Советському Союзі. Але ні!

Комісія, підпорядкована вибірчим партії, сама рішє про те, що суспільноті може подобатися, і советський письменник приїде мені, як птєх в позолоченій клітці.

Звичайно, що ми пробували на "язети їхні розмови, як оці із міністрами й літераторами. В рямцях нашої програми ми могли ознайомитися із життям звичайних советських людей: ми відвідали фабрики, ферми, кремниці, театри, клуби й кіна. Відвідали ми одну харківську тракторну фабрику. Я, щоправда, ніколи передтим не був у тракторній фабриці і, власне, не знаю, як би УУ порігнути із нашими, але припускаю, що не буде великої різниці єні у гіконності, єні щодо умовин праці. Це саме я можу склєвати і про текстильну фабрику, яку ми відвідували в Харкові, але муши долати, що продукція, чи то вже штучні шовкові матерії, чи панчішки, чи нальон не досягають вартостю нашого рівня. Приглуши, що в час наших відвідин у тракторній фабриці я мав спір із нашим пропідником Миколою. Саме ми минели одну кремницю, як Микола приступив до мене із запитом, чому Великобританія приступає проти торговельних зв'язків між сходом і заходом. На те я відповів, що Британія не є проти таких зв'язків, зрештою, наша гіда недавно зложила заяву, в якій висловилася на користь цих пагемин.

Однакож, Микола, не вдалося переконати. Він нестоював із тому, що ми поринні опинуємося Америці в питанні торгівлі між сходом і заходом, бо це, мовляв, допомогло би піднесення життєного рівня, як в Советському Союзі, та і в Англії. Я запевнив, що його турботи даремні, додаючи, що я радий чути, що советське відомство прихильно ставиться до такої торгівлі. Врешті-решт - небагато часу проминуло від того, як Сланський був заарештований і засуджений в Презі саме за "злочин", який полягає у тім, що він зберігає такі торговельні вчинки із заходом. Микола вперто доводив, що вонс не так булб, отже, я мусів після своєго повороту в Англію щерез перевірки цю справу. Показалося, що Микола помиляється, міг бути, прагні з Прэзи до Харкова ще не поспілє...

Кілька разів ми прохали дозволити нам відвідати приватні мешкання, але все зводилося до того, що ми такого дозволу не могли одержати, стеже, трухи було би довідатися щонебудь про домашній лад советської людини. Нагомість дуже добром показником служили кремниці, і я віходив до них при кожній нагоді, коли міг. Харчів, безперечно, подоступні, і вони, порівнюючи, недорогі, поскільки я мав змогу суплати. Хочу зазначити, що виміна за рубль та обсурдно установлено советською владою, що унеможливлює всяке порівняння. Але продукти щоденного вживання, особливо одяга і взуття, значно гіршої якості, як в Англії. Деяких більших предметів, як ледіні, чи мотоциклі, на ринку теж досить, але я вони ділеко не дорівнюють якості наших виробів.

Проте, советські студенти не гіршли нам, коли ми їх не це звертали увагу. В минулих роках я відвідав, чимало країн, в тому числі й США і Швецію, але без гігання стверджую, що життєвий рівень советської людини ділеко не досягає рівня в інших країнах, які я відвідував. Я гадаю, що це можна приписувати величезним втратам, які Советський Союз поніс в часі війни, будучи й так помірковано звосталою країною; але ніхто з них на цей факт не звертає уваги.

Замість того, наші советські товариши уважали своїм обов'язком сперечатися із нами на тому, що їх життєвий рівень вищий від нашого. Як слабо вони орієнтуються в дійсному стані речей.

Із цих вражень про советські будні ще дві спари заслуговують окремої уваги, і я хочу би про них також згадати. Обидві мене глибоко розчарували. Перший момент - це розбесьтє серед советської молоді. Я завжди довідувався із советських публікацій, що советське молоді не така, як молодь інших країн, а зокрема вона повинна відрізнятися від молоді країн капіталістичних. Це викликало теже враження, що молодь ця являється взірцем досконалості, що між советською молодю немає злочинності, шибеництва, пянстви та непоганості. Під час моїх відвідин в Советському Союзі я дійшов до цілком протилежних висновків. Такі недомагання советської молоді були, між іншим, головним предметом Конгресу Комсомолу, що відбувався коротко перед нашим приїздом.

Кілька разів я запитував керівників Комсомолу, чи ці вістки про стан советської молоді правдиві, і що на це впливав. Більшість із них широко заявляли, що ця розбесьтє існує, і зводили її до різних моментів. Говорили, приміром, що пionерська організація стала вже перенесеною, а тим і однозначною, що багато хлопців воліє грati мяче на гулиці, що деякі батьки дають своїм дітям забагато грошей, не застосовуючися над тим, що діти з грішми роблять.

Для мене це звучало підредніше, я добавав в тому природній розмах молоді, не її злочинність. І я віддихнув, бо переконався, що мимо 35-тилітнього большевицького режиму, советські діти залишилися дітьми - так, як в цілому світі. Якби ж це саме можна було ствердити і про советську архітектуру!

Бо мушу заявити, що московські будинки мене розчарували над усе з моєї подорожі. Ця архітектура перевищує свою незграбністю і недостатком модерного духа і розмаху все, що я до того часу денебудь бачив. На щастя, архітектура советської Вірменії цілком відмінна, вона гтішає око, достосполучається до традицій і до атмосфери свого доколія. А московський стиль "святкових колечів" просто неймовірний. Найновішим доказом служить Університет Ломоносова в Москві, на Ленінській горі. І, гравя я мав змогу зустріти в Москві одного з архітекторів нового університету в Мексико-Сіті, що служить близкучим прикладом найдосконалішої модерної архітектури. Цей пан був членом "поступової" мексиканської делегації, то я, щоби перевірити свої сумніви, спікав його, як він з'являється на цей університетський будинок. Його відповідь була коротка і влучна: "А росіяни думають, що вони поступові люди..." Я зрозумів, що він має на думці.

Хоч приходиться і в цьому випадку суперечити советським студентам, які до нас відносилися співіз гді ласково і дуже привітно, як не міг діти їм дати їм іншої відповіди, як цю саму:

Советський Союз не є поступовою країною, в багатьох ділянках советські годинники віддають далеко за нашими!